

**MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE
REPUBLIKE SRBIJE**

POLJOPRIVREDNA SAVETODAVNA I STRUČNA SLUŽBA VRANJE

**Marička 1, 17500 Vranje, 017/422-197, 423-107, zzpvr@ptt.rs
Broj 112, Godina XII, Januar 2015. Besplatan primerak**

POLJOPRIVREDNI BILTEN

Vranje, Januar 2015.

Sadržaj:

- 1. Ratarstvo - povrtarstvo – dipl. ing. Nada Lazović-Đoković -
Proizvodnja rasada povrća;**
- 2. Voćarstvo - vinogradarstvo – Mr Nebojša Mladenović, dipl. ing. – Izbor
lastara za rezidbu vinove loze;**
- 3. Voćarstvo - vinogradarstvo – dipl. ing. Suzana Jerkić - Zaštita voćaka
od kasnih prolećnih mrazeva;**
- 4. Stočarstvo – dipl. ing. Srđan Zafirović – Nega jaradi;**
- 5. Stočarstvo – DVM sci Robert Širtov – Prihvatanje teleta posle
porodaja;**
- 6. Zaštita bilja – dipl. ing. Dejan Mujakić – Problemi u proizvodnji
rasada;**
- 7. Zaštita bilja – dipl. ing. Mica Stajić – Suzbijanje glodara u magacinima,
Pred setvu povrća u toplim lejama;**
- 8. Aktivnosti Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine
Republike Srbije**
- 9. Aktivnosti Poljoprivredne savetodavne i stručne službe Vranje**
- 10. Dominantne mesečne cene preuzete iz biltena STIPS**

PROIZVODNJA RASADA POVRĆA

Pod rasadom se podrazumeva mlada biljka koja je prošla nekoliko faza organogeneze, formirala 4-10 listova, počela formiranje ili se nalazi u fazi cvetanja i ima kvalitetno i dobro formirano stablo. Veliki broj povrtarskih vrsta se proizvodi iz rasada. Razlozi za to su višestruki: smanjen period vegetacije, manja potreba za kvalitetnim i skupim semenom, ujednačen porast nakon rastađivanja i olakšano rastađivanje i određivanje optimalnog broja biljaka po jedinici površine. Međutim, ne može se sve ovo primeniti za bilo koju vrstu rasada. Mladim biljkama se moraju obezbediti idealni uslovi za rast i razvoj. To znači da se u zavisnosti od biljne vrste moraju obezbediti temperaturni i svetlosni uslovi, naravno uz dovoljnu količinu vode. Zdravstvena ispravnost rasada takođe mora biti na zavidnom nivou, jer se iz rasadnika bolesti i štetočine nekoliko puta brže šire.

Vrsta	Starost (dana)	Broj listova
Kupus	30-55	4-8
Paradajz	30-60	5-9
Krastavac	15-25	2-5
Celer	45-50	4-6
Salata	20-35	4-5
Paprika	30-60	6-8

Ne tako davno, ali još uvek i danas, kod nekih proizvođača se zadržala proizvodnja u lejama. To su osnovni objekti, međutim zbog svoje male zapremine, često nedovoljni i neadekvatni za potrebe proizvodnje u različitim vremenskim periodima.

Rasad u lejama – Vrtgoš

Kvalitet rasada povrća zavisi od brojnih faktora od kojih su najznačajniji:

- *temperatura;*
- *voda;*
- *svetlost;*
- *hranjivi supstrat;*
- *kvalitet semena;*
- *preciznost setve;*
- *đubriva.*

Temperatura kao činilac u proizvodnji je veoma bitna jer utiče na ubrzavanje klijanja i nicanja biljke, kao i ukupan porast biljke.

Vrsta	Temperatura supstrata posle setve (°C)	Dužina nicanja (dana)	Nakon iznošenja iz klima komore (°C)
Kupusnjače	18	3 - 4	10 - 18
Paradajz	25	4 - 6	14 - 22
Paprika	25 - 30	8 - 12	20 - 26
Krastavac	25 - 30	4 - 6	16 - 22
Salata	18	2 - 3	10 - 22

Sadržaj vlage je veoma bitan i on po pravilu u momentu klijanja i nicanja treba da bude viši, kako bi seme moglo nesmetano da bubri i klica niče, a nakon formiranja kotiledona se sadržaj vlage smanjuje da bi se intenzivirao porast korenovog sistema. On se ubrzano razvija, posebno u uslovima kada nema dovoljno vlage. Sličan efekat se dobija i nakon rasađivanja, jer se čupanjem rasada kidaju najsitnije žilice, koje biljku snabdevaju sa vodom. Kod navodnjavanja rasada nije dobro preterivati sa vodom, jer se u tom slučaju razvije slab i lenj korenov sistem, koji se nakon rasađivanja teško ukorenjuje i slabo uvlači vodu i hranljive materije.

Svetlost je faktor u proizvodnji rasada na koji se najmanje obraća pažnja. Još veća šteta je ukoliko se biljke osvetljavaju malim ili pogrešnih intenzitetom svetlosti. Za proizvodnju rasada je najbolja dnevna (sunčeva) svetlost. Međutim, u periodima godine kada se želi proizvesti rasad, a nema dovoljno svetlosti moraju se koristiti lampe, tj. alternativni izvori svetlosti.

Kocke sa tek izniklim rasadom - GrowRasad

Za proizvodnju se preporučuju gotovi supstrati, tj. smeše crnog i belog treseta, regulisane pH vrednosti i sa dodatkom količinom hraniva. Beli treset je po poreklu kiseo i čist se ne može primenjivati, ali u kombinaciji sa crnim tresetom, dobija se idealan medijum za proizvodnju rasada. Treset mora da obezbedi i dovoljnu količinu hrane, za ceo period proizvodnje rasada. To znači da se korišćenjem kvalitetnog treseta isključuje potreba za dodatnim prihranjivanjem.

Seme koje se koristi u povrtarskoj proizvodnji je visokog kvaliteta. Kod jako sitnog semena i semena nepravilnog oblika, da bi se olakšala setva i da bi se obezbedila potrebna količina hraniva u početku porasta klice, primenjuje se piliranje. Pilete su kuglice kojim se obmotava seme koje dobija izgled kuglice, a koje se sastoje iz inertnog nosača (obično glina), male količine mineralnog đubriva i iz semena. Na ovaj način seme duže zadržava klijavost od termonaklijalog semena, ali ne duže od godinu dana.

Preciznost setve je karakteristika koju je lako ispuniti ukoliko se setva obavlja ručno i ako se radi o manjim količinama semena. Međutim, ukoliko se radi o većoj količini semena samu setvu moramo odraditi vrlo precizno uz pomoć savremenih mašina. Čak i pored pneumatskog načina doziranja semena, korisno je proveravati i dopuniti prazna mesta u kontejnerima (misli se na sitno seme). Da bi se obezbedila preciznost setve nekada se sama setva obavlja omaške uz naknadno čupanje rasada u fazi kotiledona i presađivanje na stalno mesto. Ova mera se zove pikiranje. Prilikom pikiranja biljčice se uzimaju sa dva prsta ispod kotiledona i snagom ruke, utiskuju na novo mesto. Na taj način je biljka ponovo presađena, odnosno ispikiranana. Pikiranje može biti samo rukom ili uz pomoć štapića sa kojim se prethodno napravi rupa u koju će se nova biljka utisnuti.

Đubriva koja se koriste u proizvodnji rasada se dele u dve grupe:

Prva su ona koja su u čvrstom obliku i koja se dodaju u supstrat. Dejstvom vode, kroz rasadnički period (3 - 8 nedelja) dolazi do rastvaranja tih hraniva, pa ih biljka uspešno može koristiti. Međutim, veliki problem može nastati ukoliko znamo da smo dodali hraniva, ali se ona ne rastvaraju, pa biljke ne napreduju onoliko koliko je potrebno. Zato je u ovoj fazi neophodno korišćenje visoko kvalitetnih hraniva koje će se brzo i efikasno rastvoriti (tzv. starter đubriva), a biljke će na taj način imati direktno dostupne elemente. **Drugu** grupu predstavljaju đubriva za folijarnu primenu. Ove vrste intervencije mogu uticati na poboljšano usvajanje pojedinih elemenata (najčešće fosfora) koji su značajni u fazi ukorenjavanja biljaka.

Nakon setve semena vrši se pokrivanje semena setvenim slojem. Funkcija tog setvenog sloja je sprečavanje odavanja vode iz supstrata, pod direktnim uticajem sunčevih zraka. Pored toga, setveni sloj treba da obezbedi medijum za klijanje i nicanje semena. Za ove potrebe se obično koristi kvarcni pesak. Nakon što se seme prekrije peskom ili vermikulitom, usejane kocke i kontejneri se odnose u sobu za naklijavanje u kojoj se drže određen broj dana, na specifičnim temperaturama, karakterističnim za svaku vrstu.

Tokom boravka u sobi za naklijavanje, seme se nalazi u uslovima totalnog mraka, odnosno ne sme se dozvoliti prisustvo svetlosti, zbog toga što ukoliko dođe do klijanja i nicanja semena pre vremena, svetlost će taj proces ubrzati i doći će do izduživanja klice. Sledeća faza u proizvodnji rasada predstavlja iznošenje u proizvodne uslove, što podrazumeva postavljanje izniklog semena u uslove idealne temperature, svetlosti i relativne vlažnosti vazduha. Prilikom postavljanja kontejnerskog rasada na stalno mesto treba voditi računa da biljke ne budu u direktnom kontaktu sa vodom koja predstavlja višak, odnosno koja se ocedi nakon navodnjavanja. U tom slučaju biljke se nejednako snabdevaju vodom, pa dolazi do ubrzanog porasta nekih biljaka, a samim tim i ne jednakosti u porastu. Ove nejednakosti nikako ne mogu da se ublaže, ali se u startu mogu sprečiti. Važna napomena je da korenov sistem biljaka ne može da raste u uslovima osvetljenosti, pa shodno tome, treba ovu činjenicu i iskoristiti. To se postiže podizanjem kontejnera od površine zemlje.

Kod rasada koji se proizvodi u hranljivim kockama važe druga pravila. Prvo u zavisnosti od veličine kocke, ali i od biljne vrste postoje dva načina proizvodnje. Prvi način podrazumeva gajenje biljaka u manjim kockama (3x3, 4x4 i 5x5 cm), gde se biljke gaje ceo period proizvodnje. Drugi način predstavljaju veće kocke (6x6, 7x7, 8x8, 9x9 i 10x10) koje se u početnom delu rasadničkog perioda gaje u gajbama u sabijenom stanju, a u drugom delu proizvodnje obavezno je širenje rasada kako bi se dobio smanjen broj biljaka po jedinici površine. Na ovaj način se povećava količina svetla za biljke, pa one postaju jače i temeljnije.

Broj biljaka može da se kreće od 9 – 40 biljaka/m². Ovo direktno utiče na troškove proizvodnje, ali i na kvalitet dobijenog rasada. Ovako raspoređene biljke ostaju sve do momenta pakovanja i isporuke rasada.

Nada Lazović – Đoković
Dipl. ing. agronomije

IZBOR LASTARA ZA REZIDBU VINOVE LOZE

Pri osnovnoj rezidbi vinove loze na zrelo izvestan broj lastara se odseca do osnove, a pojedini lastari se prekraćuju na izvesnoj udaljenosti od osnove. U zavisnosti od dužine tih delova lastara, koji se pri rezidbi ostavljaju na čokotu razlikujemo sledeće rodne elemente:

- kratki kondiri, delovi lastara orezani iznad 1. do 3. okca,
- dugi kondiri, delovi lastara orezani na 4-5 okaca,
- kratki lukovi, delovi lastara orezani za 6-8 okaca,
- lukovi srednje dužine, orezani na 9-12 okaca,
- dugi lukovi, orezani na više od 12 okaca.

Izbor dužine rodni elemenata nije proizvoljan, već zavisi od bioloških osobnosti gajenih sorti, rodnosti okaca duž lastara, uzgojnog oblika i broja rodni okaca koje treba ostaviti na čokotima pri obavljanju rezidbe. Razlikujemo tri osnovna načina rezidbe: kratku, dugu i mešovitu. Način rezidbe bitno utiče na kretanje i porast lastara, njihovu rodnost i produktivnost.

S obzirom da se u prethodnoj vegetaciji na čokotima razvio veći broj lastara nego što je potrebno da se pri rezidbi ostavi kondira i lukova, to je omogućeno da se pri rezidbi vrši izbor najboljih lastara. Izbor lastara vrši se na osnovu njihovog položaja na čokotu, razvijenosti i zrelosti. Za lukove i kondire najpre se koriste lastari koji zauzimaju dobru poziciju na čokotu. Ovi lastari treba da su zdravi, dobro sazreli i da su dostigli određene sorte karakteristike, dužinu, debljinu, izgled, obojenost i sl. Za rezidbu na kondire i lukove mogu se podjednako koristiti osnovni lastari, lastari suočice, jalovaci i zaperci, ukoliko su se razvijali u podjednakim uslovima i dostigli isti stepen porasta i zrelosti. Na ovakvim lastarima formirana su rodna zimska okca, iz kojih se u narednoj godini mogu razviti rodni lastari. Međutim, ako pojedini lastari značajnije odstupaju od normalnih karakteristika za sorte i uslove gajenja, njih ne treba koristiti za lukove i kondire. Dosta tanki ili debeli lastari nisu dobri za ostavljanje novih kondira i lukova, jer su njihova okca slabije rodnosti. Ako smo prinuđeni da i ovakve lastare koristimo pri rezidbi, onda se tanki lastari prekraćuju na kratke kondire, a debeli lastari na duge lukove.

Najpovoljniji su lastari srednje debljine za sortu i uslove njenog gajenja. Lastari koji su se razvili na prošlogodišnjim kondirima su najbolji, jer su razvijeniji. Na njima su formirana rodnija okca. Na kratkim kondirima bolje se razvijaju vršni lastari, pa se oni najviše koriste za ostavljanje lukova i donošenje roda u narednoj godini. Izbor lastara za rezidbu zavisi i od specifičnosti pojedinih uzgojnih oblika.

Na uzgojnom oblicima sa prizemnim stablom u vidu zadebljale glave ili pehara, vodi se računa da se pri rezidbi ostavljaju kondiri na obodima stabla. Lastari koji se nalaze u sredini zadebljalog stabla rastu u senci i nisu pogodni za donošenje roda u narednoj vegetaciji. Izbor najboljih lastara za rezidbu mogu da obave samo kvalifikovani iskusni radnici, koji dobro poznaju biološke osobenosti sorte, uzgojne oblike i principe rezidbe vinove loze.

Mr Nebojša Mladenović
Dipl. ing. poljoprivrede – smer voćarstvo i vinogradarstva

ZAŠTITA VOĆAKA OD KASNIH PROLEĆNIH MRAZEVA

U uslovima kontinentalne klime kakva je u Srbiji imamo čestu pojavu kasnih prolećnih mrazeva koji mogu da smanje prinos voća čak i do 100 procenata. Od početka kretanja vegetacije pa do zametanja plodova kod voćaka mogu od mraza stradati neotvoreni cvetovi, otvoreni cvetovi i tek zametnuti plodovi. Pri temperaturama od -1 do +2°C ugroženi su zametnuti plodovi, do -2°C otvoreni cvetovi, a temperature od -5 do -8°C dovode do izmrzavanja neotvorenih cvetova. Najčešće su direktne mere zaštite od poznih prolećnih mrazeva, pre svega zadimljavanje, temperaturna inverzija i zaštita pomoću veštačke kiše.

Cvetni pupoljci voćaka spadaju u organe najosetljivije prema mrazu i često mogu delimično ili potpuno izmrznuti, naročito kod kajsija, nekih šljiva, bresaka itd. Štetnost kasnih prolećnih mrazeva na pojedine voćne vrste je pre svega uslovljena fenofazom u kojoj se te voćne vrste nalaze. Ostale kontinentalne voćne vrste kasnije ulaze u fenofazu cvetanja, pa prema tome i ređe im izmrzavaju cvetni pupoljci. Od početka kretanja vegetacije pa do zametanja plodova kod voćaka mogu od mraza stradati neotvoreni cvetovi, otvoreni cvetovi i tek zametnuti plodovi. Kod istih sorata voćaka na otpornost mogu uticati: meteorološke prilike tokom vegetacije; načini gajenja i negovanja; stanje zrelosti drveta i količina rezervnih materija u tkivu; stepen razvijenosti pupoljka; mesto pupoljka na grančici; debljina grančice;

starost voćaka; jačina i trajanje niskih temperatura; da li su cvetovi vlažni ili suvi pri delovanju mraza itd.

Najčešće su direktne mere zaštite od poznih prolećnih mrazeva, pre svega zadimljavanje, temperaturna inverzija i zaštita pomoću veštačke kiše. Zadimljavanje primenjeno blagovremeno, uz obezbeđenje gustih dimnih zavesa, povećava temperaturu za 0,5°C do 1,5°C, što je u izvesnim slučajevima dovoljno za ostvarenje zaštite cvetova voćaka od mraza. Može se sprovoditi na primitivan način - paljenjem unapred spremljenih teško sagorljivih materija, ali pri jačem mrazu ovim se ne postiže sigurna zaštita voćaka.

Temperaturna inverzija ostvaruje se uspešno džinovskim ventilatorima i helikopterima. Time se temperatura na ograničenim površinama 4-5 ha može povećati za 2-3°C, što je često dovoljno za sigurnu zaštitu voćaka od poznih prolećnih mrazeva

Zaštita voćaka od mraza veštačkom kišom

Pretvaranje vode u čvrsto agregatno stanje u procesu formiranja leda predstavlja egzotermičan proces praćen oslobađanjem toplote koja može biti znatna. Na ovoj pojavi se zasniva prskanje cvetova ili zametnutih plodova voćaka vodom, u vidu što finije izmaglice, i to u kritičnom vremenu, neposredno ispod nula stepeni, pa do prestanka kritične temperature, da bi se svi organi zaštitili od izmrzavanja. Usled niske temperature voda se na svim organima voćaka koje kvasi brzo smrzava, formirajući po površini zaštitnu skramicu leda, dok unutrašnje tkivo usled oslobođene toplote (80 kalorija na 1 gram smrznute vode) pri tome nije ugroženo hladnoćom, jer se u njemu ne dešava smrzavanje. Pri tom, povišenje temperature je srazmerno količini vode upotrebljene za prskanje. Prema ispitivanjima za jedan čas temperatura se poveća: sa 2 mm taloga upotrebljene vode za 2°C, sa 4 mm za 3,4°C a sa 6 mm vode za 4,5°C. U praksi često nije potrebno više od 2,5-3 mm (25-30m²/l/ha/čas) pri slabijem mrazu (do-5°C). Zalivanje mora da se obavi sporo i u vidu najfinije izmaglice, da bi moglo trajati što duže, uz malu potrošnju vode. Očigledno da se dužim prskanjem i potrošnjom većih količina vode može postići zaštita i pri znatno nižoj temperaturi, čak i pri mrazu od -10°C, što se ne može ostvariti na druge načine. Prskanje treba početi kada temperatura oko cvetova padne na 0°C. Ranije prskanje je nekorisno jer se neće formirati led, a toplota se oslobađa samo pri formiranju leda. Međutim, sa prskanjem se ne sme ni zakasniti.

Suzana Jerkić

Dipl. ing. poljoprivrede – smer voćarstvo i vinogradarstvo

NEGA JARADI

Samo od zdrave i vitalne jaradi uz odgovarajuću negu i ishranu možemo iskoristiti njihov genetski potencijal razvoja i pravovremeno ih uvesti u reprodukciju. Da bi se dobio zdrav i vitalan podmlatak veoma je bitna ishrana koza naročito u drugoj fazi bremenitosti (poslednjih 45 dana pre jarenja). U ovaj vremenski period dolazi do brzog razvoja ploda, a ujedno je to i period servis vimena – priprema mlečne žlezde za narednu laktaciju. U mnogome od načina ishrane koza u drugoj polovini bremenitosti zavisi kvalitet rođenih jaradi i kvalitet kolostruma. Zbog toga je ovaj period, jedan od kritičnijih u proizvodnom ciklusu. Ishranu treba prilagoditi na osnovu broja i brzine razvoja ploda. Količina obroka se povećava za 30% pa i više, orijentaciono obrok bi se mogao sastojati od 2.5-3 kg kvalitetnog sena i 200 - 300 gr koncentrata u zavisnosti od kvaliteta sena. U drugoj polovini bremenitosti poželjno je i vitaminizirati koze (AD₃E). Pre partusa 3 - 4 dana obrok se smanjuje za 1/3 pa i za 1/2 vodeći računa o kvalitetu sena. Prvih pet dana nakon porođaja kozu hranimo napojem od žitarica i kvalitetnim senom, a nakon toga postepeno normalizujemo obrok. Brzo nakon jarenja, jare je pokretno i sposobno da traži vime. Pre sisanja, sise koza treba oprati i izmisti prve mlazeve kolostruma u posebnu posudu, jer je veća prisutnost bakterija u prvim mlazevima. Veoma je bitno da u što kraćem vremenskom intervalu po jarenju popije kolostrum i dobije vitamin AD₃E. Sa prvim mlazevima popijenog kolostruma koji sadrži imunoglobuline formira se pasivni imunitet, povećava otpornost i štiti organizam od bolesti. Pasivni imunitet predstavlja osnovu u formiranju aktivnog imuniteta. Hranjivim materijama iz kolostruma zagreva se organizam, a ujedno se i razvija. Kolostrum uspostavlja normalni protok hranjivih materija kroz creva. U slučaju da majka ugine ili nema mleko, jarad se podmeće koza koja ima kolostrum, a može im se dati i kravlji kolostrum i ako nije adekvatna zamena za kozji. Poželjno je da na svakom gazdinstvu ima zamrznuti rezervni kolostrum. Prilikom korišćenja zamrznutog kolostruma obratiti pažnju na pripremu. Kolostrum zagrevamo postepeno, na indirektni izvor toplote ne veće od 50⁰C da ne bi uništili imunoglobuline. Temperatura pripremljenog kolostruma treba biti 38-39⁰C. U prvoj nedelji života jarad se hrani na sisu i majčino mleko je jedino hranjivo. Poželjno je da u ovaj period mladunče sisa po volji, i da bude zajedno sa majkom. Ukoliko je odvojeno od majke potrebnu količinu mleka (0.5-0.8 lit.) dati u 4-5 podoja. Od druge nedelje u ishrani se uključuju kvalitetna sena (lucerka – detelina), i povećava se količina mleka, a smanjuje broj podoja na četiri pa i tri podoja. Od treće nedelje u ishrani dodaje se koncentrat za jarad sa 18% proteina, količine oko 50 gr koja se postepeno povećava tako da sa starošću od 35 – 40 dana dobije 300-350 gr koncentrata. Ova količina koncentrata se zadržava, a veće potrebe jaradi u pogledu hranjive materije nadomešćuju se upotrebom veće količine sena. Količina mleka od pete nedelje počinje da se smanjuje, tako da jarad za priplod odbijamo sa 2 meseca starosti, a ostalu i ranije. Zbog sve veće potražnje kao i cene mleka i mlečnih proizvoda od koza, u ishrani jaradi nakon 7 dana starosti možemo postepeno uključiti zamenu za mleko. To je spoj mleka i surutke u prahu, sojinog brašna, kvasca, masti, vitamina i drugih dodatka. Prilikom upotrebe zamene za mleka koristiti zdravstveno ispravnu vodu i pridržavati se uputstava za upotrebu. Seno i vodu moraju imati uvek na raspolaganju.

Srđan Zafirović

Dipl. ing. poljoprivrede – smer stočarstva

PRIHVATANJE TELETA POSLE POROĐAJA

Od svih bitnih faktora za prihvatanje teleta, prvi je prekidanje pupčane vrpce.

Kod teleta, prekine se odmah nakon izlaska iz porođajnog kanala, a ponekad je potrebna i pomoć čoveka, a prekidanje se vrši pažljivo sa obe ruke natezanjem ili se odreže makazama ili nožem na udaljenosti od 5 do 10 cm od kožnog pupka teleta (omphalorrhagia). Prvi udisaj nastaje odmah nakon prekida pupčane vrpce i placentarnog krvotoka usled nakupljanje CO₂ u krvi teleta. Prvi udisaji su praćeni kašljem i krkljanjem zbog prisutnosti sluzi i plodovih tečnosti u nosu i traheji (asphyxia neonatarum).

Plodove ovojnice treba brzo odstraniti, ako je tele tako rođeno, a nosni otvor i usta obrisati vatom, platnom ili čistom krpom.

Po potrebi animirati tele - ako je porođaj bio teži ili je duže trajao može doći do aspiriranja (uvlačenja) sluzi i tečnosti u respiratorni (disajni) kanal. Tele treba uhvatiti za zadnje noge podići ga, protresti nekoliko puta, a po potrebi koristiti hladnu vodu za glavu i vrat radi aktiviranja centra za disanje.

Sušenje obavi majka lizanjem ili čovek brisanjem slamom ili krpom (potrebno radi termoregulacije i bolje cirkulacije) a zatim se polaže na suhu i čistu prostirku.

Sledeće je prvi podoj. Veoma je bitan postupak sa mlečnom žlezdom pre prvog podoja, a to je pranje mlakom vodom i sapunom i brisanje nakon pranja. Telad po potrebi pridržati dok sisaju.

Kolostrum (prvo mleko) značaj i vreme uzimanja. Obezbeđuje životno važne hranljive materije: visok sadržaj proteina, masti, mineralnih materija i vitamina.

Obezbeđuje pasivan imunitet putem visokog sadržaja gamaglobulina (samo placenta žene i koja je propustljiva za izvesna antitela). Deluje protiv različitih vrsta proliva u crevima, ima i purgativno dejstvo (omogućava lako izbacivanje fekalnog izmeta iz creva).

Vreme uzimanja - najbolje odmah posle lizanja i sušenja, a najkasnije 6 sati posle porođaja (preporučljivo 2-6 sati nakon porođaja), jer sluznica creva mladunčeta nakon 6 sati manje je sposobna za resorpciju gamaglobulina.

Izostajanje materinskog instikta - uzroci i kako postupiti. Uzroci mogu biti: bol pri porođaju i sisanju (preosetljiva mlečna žlezda) uznemiravanje porodilje, nervna prenadraženost, hormonalni poremećaji.

Postupak - kravama porodiljama obezbediti mir, pozvati veterinara koji će medikamentima umiriti životinju, pojačati materinski instikt, otkloniti bol i preosetljivost mlečne žlezde.

Postupci neposredno po rođenju – repetio: - prekinuti pupčanu vrpcu ako nije prekinuta, - sluz ukloniti, - ako krklja podignuti tele za zadnje noge, tako da glava ne dodiruje tlo, - po potrebi glavu i vrat posuti hladnom vodom, zato što se neposredno uz potiljak nalazi centar za disanje, - ako majka ne liže tele, osušiti ga i dati mu prvi podoj.

Robert Širtov
Doktor veterinarske medicine sci

PROBLEMI U PROIZVODNJI RASADA

Proizvodnja rasada je jedan od važnih segmenata u povrtarskoj proizvodnji jer ako proizvedemo zdrav i jak rasad možemo da očekujemo dobre i stabilne prinose. Sve greške koje napravimo u toku proizvodnje rasada gotovo je nemoguće nadoknaditi kasnije tokom vegetacije. Proizvodnju rasada počinjemo odabirom odgovarajućeg hibrida, pripremom supstrata za setvu i setvom semena u kontejnere za proizvodnju rasada. Nakon nicanja rasada vrlo čest problem su grinje i fitopatogene gljive koje izazivaju poleganje ili topljenje rasada. Topljenje rasada najčešće čak 95 % izaziva fitopatogena gljiva *PYTHIUM* ali se može desiti da taj problem sa istim simptomima izazovu i druge gljive kao što su *Verticillium*, *Fusarium*, *Botritis*, *Phytophthora*.

Pitijum napada isključivo mlade biljke što baš i nije karakteristika ostalih gljiva, napada prizemni deo stabla gde se u početku javljaju vodene pege a kasnije inficirano tkivo truli i mlade biljke padaju ko pokošene.

sl 1

sl 2

Ono što bi proizvođači u takvim slučajevima trebali da urade je:

- dezinfekcija zemljišta, preparatima na bazi Cu SO_4 i
- zalivanje leja kako biljaka tako i okolnog zemljišta preparatima Previkur 0,25% , i Previkur energi 0,15%. Sledeći tretman obaviti neposledno posle pikiranja istim preparatima uz dodavanje Confidora ili Actare protiv insekata

Često se desi da rasad napadnu i puževi koji grickaju mlado listiće. U tom slučaju preparat Pužomor posoliti oko leja, između redova ali ne soliti na biljke. Za tu svrhu se može upotrebiti i pepeo koji smanjuje sluz pužu, i dovodi do dehidracije.

Dejan Mujakić

Dipl. ing. poljoprivrede – smer zaštita bilja i prehrambenih proizvoda

SUZBIJANJE GLODARA U MAGACINIMA

Preko zime kada su magacini puni žita, kukuruza, voća, povrća, stočne hrane i ostalih prehrambenih proizvoda i miševi i pacovi su česti pratioci. Tada ih ima najviše i da ne bi napravili veliku štetu treba ih suzbijati. Suzbijanje se obično obavlja zartrovanim mamcima.

Pošto postoji mogućnost da pacovi i miševi zatrovane mamke raznesu po magacinu i tako izazovu trovanje ljudi i domaćih životinja, mamke treba ostaviti u zatvorene kutije.

Sa strane na kutiji treba ostaviti otvore kroz koje se mogu provući pacovi i miševi, prilikom rada na kutiji i postavljanju mamaka koristiti rukavice i zbog lične zaštite a i zbog mirisa, a da se ne raznese otrov po magacinu.

Od mamaka za glodare koristiti: Brodisan pelete, Brodisan zrna, Cinkfosfid mamak i dr. Mamke menjati na svakih 7-10 dana.

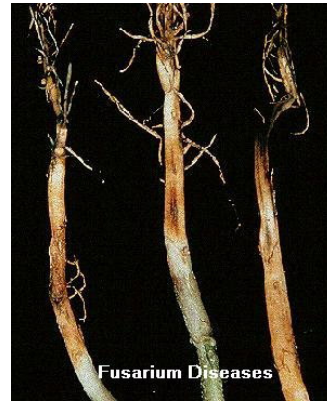
PRED SETVU POVRĆA U TOPLIM LEJAMA

Veći broj povrtarskih biljaka proizvodi se setvom semena pri čemu se dobija rasad. Da bi povrtarska proizvodnja bila uspešna potrebno je proizvesti zdrav rasad. Uslov je zaštita od parazita koji prouzrokuju poleganje i propadanje rasada a prenose se semenom kao i zemljištem. U slučaju da nije obavljena dezinfekcija vodenom parom, ili jednim od fumiganata (Basamid granule 60 gr/m²), kada su leje pripremljene za setvu, potrebno je izvršiti dezinfekciju zemljišta kontaktnim fungicidima. Dezinfekcija zemljišta obavlja se Kaptanom, Ditanom, Ciramom 0,2-0,3 % u količini 50-80 gr/m². Potrebno je zatim izmešati preparat sa zemljom do dubine od 8-10 cm. prekopavanjem leje povrtarskom grabuljom. Da bi se sprečila pojava gljiva koje prouzrokuju poleganje rasada kao i pojava bakterioznih oboljenja potrebno je dezinfikovati seme i to:

1. Zprašivanje preparatima Kaptan, Venturin, Ridomil, Ditan. Zprašivanje semena je prilično jednostavan postupak. Seme se zpraši da bi se kasnije prueručilo u drugu posudu u koju ostaje suvišak preparata.
2. Potapanjem u rastvore i to: - Za sprečavanje bakterioznih oboljenja – seme paprike držati u rastvoru veterinarskog streptomocina 0,1% (1 ml preparata na 1 lit. vode) držati seme 24 časa i nakon toga ga isprati pod mlazom vode 10 min., prosušiti i sejati. - Za sprečavanje pojave verticilijuma ili zelenog uvenuća, seme se potopi u akustičnu sodu 2% - 20 gr sode na 1 lit. vode i tako se drži cele noći (12 časova) nakon toga se ispere pod mlazom hladne vode 10-15 min., prosuši i seje.

Verticillium spp.

Pythium spp.

Botrytis cinerea

Fusarium spp.

Mica Stajić
Dipl. ing. poljoprivrede – smer zaštita bilja i prehrambenih proizvoda

AKTIVNOSTI MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE REPUBLIKE SRBIJE

Poljoprivreda Srbije u 2014. godini ostvarila je **suficit** u razmeni gotovo milijardu evra, odnosno **977,6 miliona evra**, što je **za 23% veći suficit** od ostvarenog za isti period 2013. godine, kada je iznosio 795 miliona evra. Učešće poljoprivrede u ukupnom izvozu Republike Srbije u 2014. godini, **iznosi 20,3%**. U prošloj godini najviše se izvozilo povrće, voće, žitarice, proizvodi od žitarica i piće. Rangirano po vrednosti uvoza najveći iznos ostvarila je grupa proizvoda povrće i voće – uglavnom južno voće, zatim kafa, čaj, kakao, začini i razni proizvodi za ishranu i prerađeni proizvodi. Najveći suficit ostvarile su grupe sa najvećim izvozom i to žitarice i proizvodi na bazi žitarica, povrće, voće i pića.

„Poljoprivreda je jedina oblast srpske privrede, koja kontinuirano ostvaruje suficit u razmeni u poslednjoj deceniji. Takođe, ostvaruje pozitivan spoljnotrgovinski bilans sa visoko potencijalnim tržištima, kakva su Evropska unija i CEFTA zemlje. Svi smo svesni značaja poljoprivrede za našu privredu“, rekla je ministar poljoprivrede i zaštite životne sredine prof. dr Snežana Bogosavljević Bošković na šestoj redovnoj skupštini Regionalne privredne komore u Subotici. Ona je istakla da je Ministarstvo donelo prvu dugoročnu Strategiju poljoprivrede i ruralnog razvoja, koja se odnosi na period do 2024. godine. Njom su definisani dugoročni ciljevi poljoprivrede i ruralnog razvoja koja je usklađena sa tokom našeg procesa pristupanja Evropskoj uniji i predstavlja osnovu za naše buduće pregovore u ovoj oblasti, što je prepoznato i od strane Evropske komisije. „Zadovoljstvo mi je što mogu da kažem da je IPA Komitet usvojio naš predlog IPARD Programa, što je značajan korak u procesu akreditacije IPARD sistema Republike Srbije. Akreditacija ovog sistema značiće ne samo da su ispunjeni uslovi za korišćenje sredstava IPARD fonda od oko 175 miliona evra do 2020. godine, već da su napravljeni značajni koraci ka usklađivanju sa propisima Evropske unije u okviru pregovaračkih poglavlja 11, 12 i 13.“, naglasila je Bogosavljević Bošković. Govoreći o poljoprivrednoj politici ministar je istakla da će se omogućiti racionalizacija mera, tako da se budžetska sredstva utroše na efektivan i transparentan način, koji će istovremeno doprineti povećanju konkurentnosti naših poljoprivrednih proizvođača i stabilnosti njihovog prihoda. Pripremili smo budžetska davanja za poljoprivredu u 2015. godini sa ciljem da se najefikasnije mere unaprede i stekne širi krug korisnika, a da se mere, koje nisu dale željene efekte, polako zamenjuju efektivnijim i efikasnijim merama politike. Nalazimo se u posebno zahtevnoj situaciji, s obzirom da je potrebno racionalizovati budžetske rashode i smanjiti budžetski deficit u narednoj godini, a istovremeno napredovati u procesu evropskih integracija, koji je veoma zahtevan i to ne samo u pogledu zakonodavnog usklađivanja, već i u pogledu finansijskih troškova, uslovljenih uspostavljanjem potrebnih mehanizama i institucija tokom procesa usklađivanja sa evropskom regulativom“, objasnila je ministar Bogosavljević Bošković.

AKTIVNOSTI POLJOPRIVREDNE SAVETODAVNE I STRUČNE SLUŽBE VRANJE

Poljoprivredna savetodavna i stručna služba Vranje je u prethodnom mesecu pružila veliki broj saveta poljoprivrednim proizvođačima, što direktnim kontaktom (obilaskom – na poljoprivrednom gazdinstvu kao i u službi), što putem zimske škole – seminara, predavanja, radionica, medija (elektronskih i pisanih), portala PSSS i telefona. Poljoprivredni proizvođači uz pomoć Poljoprivredne savetodavne i stručne službe Vranje mogu kao i do sada svoje proizvode ponuditi Berzi poljoprivrednih proizvoda Srbije – Agroponuda na sajt **www.agroponuda.com**. Sve informacije iz oblasti poljoprivrede, kako stručne, tako i u vezi aktuelnih dešavanja u poljoprivredi – mera Agrarne politike Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Republike Srbije zainteresovani mogu dobiti dolaskom u službu, na telefone savetodavaca i službe, e-mailom, SMS porukama ili na zvaničnom sajtu Poljoprivrednih savetodavnih i stručnih službi Republike Srbije **www.psss.rs**, odnosno sajtu Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Republike Srbije **www.mpzss.gov.rs**

DOMINANTNE MESEČNE CENE PREUZETE IZ BILTENA STIPS

U tabeli predstavljenoj u biltenu obrađene su aktuelne cene mesa odnosno žive stoke sa stočnih pijaca. Obradene cene preuzete su iz Nacionalnog izveštaja u okviru STIPS baze podataka.

10	Ovnovi za priplod	sve težine	sve rase		20.000,00		30.250,00													
11	Prasad	16-25kg	sve rase	280,00	260,00		280,00	230,00	240,00	300,00	230,00	250,00	210,00	240,00			250,00			
12	Prasad	<=15kg	sve rase	300,00	250,00			240,00		300,00	240,00	280,00	220,00	250,00			260,00			
13	Priplodne junice	sve težine	sve rase				205.700,00													
14	Priplodne nazimice	sve težine	sve rase				36.300,00													
15	Telad	80-160kg	HF																	
16	Telad	80-160kg	SM	480,00			430,00			350,00	340,00		400,00							
17	Tovljenici	80-120kg	sve rase	160,00	180,00		160,00	160,00	200,00		150,00	170,00	160,00	170,00			180,00			
18	Tovljenici	>120kg	sve rase	150,00	170,00		130,00		170,00		140,00	150,00	160,00	160,00						
19	Šilježad	sve težine	sve rase				280,00				180,00	180,00								

